

hi-fi+

REPRODUCING THE RECORDED ARTS

Issue 51
£4.50

www.hifipus.com

WIN Meridian's stunning F80 Table Radio
– and the chance to write for Hi-Fi+

Power Trip...

Mono mánia: Ayre,
Thorens, Briston és Karen

Speakers That Can

Acoustic Energy
Highland Audio
Reference 3a
ART

Valves

conrad-johnson
Audio Research

Analogue

Project, Goldring, Rega
Schroeder, Kuzma, VPI
EMI/Columbia

9 771465 595028

51 >

Kirándulás az erő világába....

A nagyteljesítményű erősítők fejlődéstörténete

Gregory Roy és Chris Binns cikke

Bekövetkezett az a pont a high-end audió rövid és legutóbbi történetében, amikor a kivihtetlenül nagy teljesítményű, kiváló minőségű tranzisztoros monoblokk erősítők váltak az audiofil vágyálmok abszolút célobjektumává. Miért éppen ezek az ormótlan, fizikailag is nehéz és brutális készülékek és nem a sokkal természetesebbnek ható nagyméretű hangszugárzók, vagy a kézzel kifaragott hangszedők lettek a vágyakozás elsődleges célpontjai? Beszélhetünk a törekeny férfiúi egót erősítő pótcselekvésről, az abszolút erő iránti rajongásról, de úgy vélem, hogy az igazság ennél sokkal prózaibb. Manapság már a legnagyobb monoblokkok sem olyan undorító nagy dobozok és könnyen el is helyezhetők. A hangszugárzók meg egyre nagyobb teljesítmény mellett egyre kisebbekké válnak, egyre javul a sáv szélességük, s egyre jobban ki tudják szolgálni a néha kritikusan alacsony impedanciájú erősítőket. Nem is csoda, hogy egy (vagy két) monszter méretű és kinézetű teljesítmény erősítő mágnesként vonzhatja a valami nagyra vágyók tekintetét.

„Ekkora hangra képes ez a kis hangszugárzó?!“ Persze ehhez látni kellene a hangszugárzók mellé lerakott, gyakran háromemberes tömegű gigantikus erősítőket is...

De az emberi természet már csak ilyen, mindig a rendkívülit veszi észre és hangsúlyozza. Talán ezért is kapnak nagy figyelmet a nagyméretű, nagy teljesítményű tranzisztoros erősítők. Ugyanakkor napjainkban egy másik markáns tendencia is jól megfigyelhető,

ma már szempont az is, hogy mennyibe kerül ez a nagy teljesítmény (a pénzügyi korlátok egy egész generáció lelkébe égtek bele kigyógyíthatatlanul.) A vásárlók értékeln kezdték a tervezők próbálkozásait, hogy hatalmas energiákat tudjanak felszabadítani kisebb költségvonzattal, újra szempont lett a készülék gyorsasága, finom hangleképezési tulajdonsága, finomsága és hangzásbeli egyensúlya. Ezeknél a nem behemót készülékeknél ismét a nagy telje-

sítményt adó, de kis helyen elférő, keveset fogyasztó áramköri megoldások kerültek előtérbe és kaptak döntő szerepet a készülék kialakításában. A zene emocionális jellegét és intimitását elraboló brutális energia helyett ismét a zene természetes megszólaltatásának igénye került előtérbe.

Kár lenne vitatni a tranzisztoros erősítéstechnika közkedveltségét, a terhelésváltozásokkal szembeni jobb tűrőképességét és magas hatásfokát. Tucat számra jelentek meg a piacon új bajnokok, akik technológiával, mérnöki tudással látványosan kikezdték az olyan nagy nevek korábbi dominanciáját, mint a Krell, Mark Levinson és Rowland. A feltörekvő új vállalkozások tehetséges, sikerre éhes mérnökei más módon

érték el a célt, új ötleteket vittek be a készülékek addig rideg világába. Néhányan a nagy nevek közül, például a Spectral és az MBL (az utóbbit a speciális hangszugárzók speciális igényeinek kiszolgálása tette naggyá) megmaradtak a trónon, de a legtöbben leestek a magas lóról, s most keményen kell küzdeniük azért, hogy megmaradhassanak az iparág prominensei között. Igen, itt van a „barbár horda”, a fiatal, tehetséges mérnökök hada, akik újraírták a játékszabályokat és a nagyteljesítményű erősítés paramétereit – s egyben a szélesebb tömegek számára is elérhetőbbé tették a csúcsmínőségű készülékeket. Helyet kerestek, helyet kaptak maguknak, sokszor jobb pozícióba kerültek, mint a laikusok azt gondolnák.

Az Ayre MXR monoblokkok
Vállalatként és egy termékcsalád fejlesztőjeként az Ayre Acoustics ennek az új irányzatnak az archetipusát testesíti meg, s semmire sem illik ez a megállapítás jobban, mint az MXR monoblokk teljesítmény erősítőre. Az Ayre céget már régóta becsülik a kiváló elektronikaiért és lejátszóért, de valahogy méltatlanul kevés figyelmet kaptak az eredeti tervezői ötletek megvalósításával létrehozott egyéb készülékei, mint például az MXR monoblokkokkal együtt feltűnt K-1xe előerősítő. A kissé szögletesre sikeredett, letagadhatatlanul furcsa kinézetű hangerő szabályozóval ellátott teljesen diszkrét felépítésű, teljesen differenciális kivitelű készülék kompletten átírta az elképzelésünket, hogy mi mindent kaphat a vevő 6 ezer fontért. Méltó vetélytársa az akár ▶

● KÉSZÜLÉKTESZT

- ▶ 26 ezer fontba kerülő óriásoknak, s ha még a ragyogó fono fokozatát is számba vesszük, már szinte ingyért van! S mindez egy tíz éve tervezett készülék...

Mindez együttesen teszi még látványosabbá és kecsegtetővé az Ayre high-end fronton indított legújabb támadását. Az MXR monoblokkok igazán egyedi készülékek. Mindegyik kompakt, lapos dobozt egyetlen alumínium tömbből marták ki, de kis méretei ellenére 300 wattot tud kipumpálni magából nyolc ohm terhelésen, négy ohmon meg 600-at. A doboz egyébként nem valami extravagáns kivitel, nem is igazán indokolna egy csillagászatian magas árcédulát. Az MRX darabonként 5500 fontba kerül, meglepően olcsó áron nyújtja a teljesítményt, a forma és a funkció harmonikus egységét. A tervező, Charles Hansen elsősorban a stabilitásra törekedett a kifogástalan zenei teljesítmény mellett – de nevezhetjük azt akár megren-

díthetetlen kiegyensúlyozottnak is. Alternatív (és ugyanakkor elgondolkodtató) paradigmát javasolva a tervező úgy véli, hogy amíg a jó erősítők arra törekszenek, hogy felfedjék a jel korlátait, éppen azok a korlátok borítják fel az erősítő belső egyensúlyát és érik el, hogy végül is rosszul szólnon. Tegye az erősítőt kevésbé érzékenyebbé és sokkal élvezhetőbbé válnak rajta a gyenge felvételek! Még visszatérek erre a feltevésre a tervezővel folytatott beszélgetés során, de most

nézzük, hogy mit valósított meg ebből a feltevésből ebben a készülékben. Az MRX nagyon ügyel a teljesen differenciális áramkörei termikus és elektromos stabilitására és a mechanikus integritására. Az Ayre belső zsargonjában az Equilock nevet kapta ez az új fejlesztésű áramkör, amellyel hatékonyan tudják azonos szinten tartani az üzemi feszültséget a bemeneti tranzisztoroknál. A saját fejlesztésű, beépített hőérzékelőkkel ellátott kimeneti eszközeik révén sokkal pontosabban szabályozható a kimeneti fokozat is. A kulcsfontosságú áramköri elemeket nemcsak az alacsony veszteségű elektromos tulajdonságai, hanem mechanikai stabilitásuk szerint válogatták meg, amely révén hatékonyan csökkenteni tudták a nemkí-

differenciális, visszacsatolásmentes diszkrét áramkör, amely legalább olyan szépen van elrendezve a készülék teteszetős dobozában, mint amilyen esztétikus a ház maga. A belső kábelezést gondosan kialakítva vezetik a kimart kábelvezető csatornáknak és még a legelvakultabb hifi cinikusok is érzékenyülnek az Ayre készülék belsejében uralkodó példás rend láttán.

A minimalizált kivitelű MXR-ek 13 amperes IEC hálózati aljzattal, XLR bemenettel és egy Cardas aljzatokkal szerelt kettős hangszugárzó csatlakozó pannellel vannak ellátva, amelyek villákat, vagy 4 mm-es dugókat fogadnak.

Megtalálható a készülék

vánatos rezgéseket az áramkörökön belül és egyben könnyen és jól földelhető egységes belső szerkezetet tudtak kialakítani. Még a hűtő-

bordákat is úgy alakították ki, hogy inkább mechanikusan legyenek stabilak, mintsem hogy a leghatékonyabban vezessék a hőt. Azzal együtt a különlegesen kialakított, bordázott alumínium ház hatékony termikus védelmet ad a készülék érzékeny elektronikájának. A fenéklap leszerelésével láthatóvá válnak a párba válogatott EI transzformátok, mindegyik a gondosan méretre mart talpára szerelve. Ehhez kapcsolódik az Ayre kézjegyét viselő, teljesen

hátlapján a két AyreLink aljzat is, ahová más Ayre rendszeremek, illetve egy előerősítő csatlakoztatható. Az előlapba süllyesztett LED bekapcsoláskor zölden világít, megnyomva készenléti üzembről üzemállapotra vált a készülék (ilyenkor kéken világít a LED, míg más és más szín jelzi az alacsony feszültséget, a kiégett biztosítót, a túlterhelést, stb.) Érdemes a készülékeket járattani, érezhetően jobban szólnak, ha folyamatosan bekapcsolva hagyja őket, legalább 36 óra folyamatos üzemállapot kell ahhoz, hogy a legjobb formáját nyújtsa. A készülék üzemállapotban erősen felmelegszik, a tavaszi hűvösebb napokon akár a szobát is felmelegítheti, s mindenki el volt ragadtatva tőle, aki látta. Méretre nem nagyok, de rögtön nagygyá lesznek, mihelyt hallgatjuk, vagy mérjük azokat. ▶

Az MXR-eket (csakúgy mint a többi tesztelt erősítőt) rezonancia gátló talapatokra helyeztük, szimmetrikus bemeneten tápláltuk a K-1xe és VTL 6.5 előerősítőkről, míg a Connoisseur előerősítő RCA kimenetéről adapter közbeiktatásával kapcsoltuk rá a jeleket. Minden más elemet változatlanul hagyva a készülék sokkal jobban szól szimmetrikus üzemmódban, bár a Connoisseur és az új Nordost Odin kábel kombináció (csak a meghallgatási próba alatt működött aszimmetrikus módban) meglehetősen jól szól ahhoz, hogy inkább azt válasszuk a K-1/ szimmetrikus Valhalla kombináció helyett. Az erősítők alá helyezett Symposium Rollerblock csatolókról akár regényt is írhatnánk, olyannyira kiváló eredményt produkáltak, tökéletesen igazolva a termékkel kapcsolatos koncepciót. Hangsugárzóként hol az új Eben C1-et, hol a Marten Coltrane Supreme dobozokat, az összehasonlító meghallgatásokon meg a könnyebb kezelhetőség és a teljes spektrumú hangátvitel érdekében pedig a normál Coltrane dobozokat használtuk.

Kár, hogy Roland már elhasználta (meggyalázta?) a Coherence becenevet, mert egyébként jól használhattuk volna azt ezekre az erősítőkre is. Csaknem csövesként szólnak és viselkednek, ami a hang kontinuitását, egyenletességét, a dinamikus átmenetek kiegyensúlyozottságát illeti – pont azt, ami a csöves erősítőket olyan zeneivé és kellemes hangzásúvá teszi, de ehhez a varázslatos hanghoz a tipikus tranzistoros erények, a tökéletes transzparencia, a változó terhelésekkel szembeni stabilitás, a nagy teljesítmény és a nagy sáv szélesség párosult. De az Ayre erősítők ennél többet tudnak! Illesz az MXR-eket a rendszerébe és bármilyen más

erősítőt elhalványítanak majd. Minden zene jobban szól rajtuk. Nemcsak tonálisan, hanem talán úgy mondhatnám, érthetőbb lesz vele a zene. Igen is minden erősítőnek van saját karaktere! Rákapcsoljuk a jelet, átengedjük rajtuk, s mindegyik tesz valamit a jellel, picit (vagy nem is olyan picit) hozzáad valamilyen irányban, egy cseppet átformálja a zenei eseményt. Ilyen módon valamilyen mértékben befolyásolják azt, hogy hogyan értjük a zenét és hogyan reagálunk arra, amit hallunk.

Az MXR-eket hallgatva kicsit át kell állítanunk a teszteléssel kapcsolatos beidegződéseinket. Nem elég, ha csak azt keressük, hogy mit ad hozzá, vagy mit vesz el a zenéből. „Hogyan hangzik az Ayre?” „Úgy, ahogyan a készülék, amelyhez csatlakoztatta” a válasz. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy hangzás szempontjából láthatatlanná válik, sokkal inkább azt, hogy úgy tűnik, mintha csak átengedné magán a jelet, felerősítené azt, de semmit hozzá nem ad, semmit el nem vesz belőle. Hasonlítsa össze

bármilyen más erősítővel és rögtön látni fogja, hogy mit tesz az MXR és (ami sokkal egyértelműbb) mit nem tesz! Nem tudják például elrontani a Karanok által felrajzolt elképesztően jól definiált hangzásteret, nem dekódolják és nem hígítják fel a Johanos/ Dallas Symphonic

Dances felvételről áradó sűrűszövésszerű basszust, ahogyan azt például a Brystonok bizony megteszik. De nem dől belőlük az energia sem határtalanul, amely olyannyira jellemző az igazán nagy erőgépekre. Azoknál úgy érzi az ember, hogy mindegy, hová tekeri a hangerő szabályozót, csak áramlik belőlük az erő. Nem, az MXR-ek igencsak másképpen viselkednek!

Játsszon le egy összenyomott rock felvételt az Ayre erősítőkön és meglepően, kifejezetten élvezetesnek fogja azt találni! Elvárásolja majd a jelenlétérzés és a játszott zene lényege (hiszen a kompresszió lényege épp az, hogy hangsabbnak és dinamikusabbnak hallja, mint amilyen az valójában szól) mellbe fogja vágni – nem is véletlenül. Nagyfelbontású hang? Nem. Magas hangzáshűség? Igen, ez az! De mennyire hitelesen! Egyértelműen! Vagy mondjuk másképpen – zeneileg nagyon működik a szerkezet. Valójában olyannyira, hogy hosszasan beszélhetnénk az erősítő idő- és fáziskohereenciájáról.

Mindegy, hogy milyen zagyvaságot, milyen felbontásban engedünk rá, pontosan azt fogjuk és úgy hallani, ahogyan azt valójában kellene, tényleg életet ad a zenének. A pengetett húrok és a gitárakkordok pont úgy szólnak, mint a hangszeren, peng a hang és nem csak annak gyatra utánzatát fogja hallani. Éppen ezzel éri el a készülék, hogy érzi majd a zene erejét és a teljes belső megelégedettséget.

Váltsunk át most Janis Ianra és az „At Seventeen” felvételre, s máris hallhatja a készülék finomságait, kifejezőerejét, artikuláltságát, pontosan a helyükön vannak az apró beütések, a gitárhúr ▶

● KÉSZÜLÉKTESZT

hangjai, majd az elemi erővel megszólaló, a teret óriásra tágitó kórus. Megőrzi a zene intimitását, az emóciók közvetlenségét és a nagy dinamikát. Gátlátalanul tomboló erőre vágyik? Hallgassa a *Symphonic Dances* felvételt, s magával fogja ragadni az előadás hitelessége!

Akárhogy is mondjuk, mindig oda jutunk ki, hogy ezek az erősítők képesek magát az előadást tolmácsolni. Mindenből pontosan annyi van bennük, amennyi kell, tökéletesen kiegyensúlyozottak, semmit sem hangsúlyoznak túl, de semmit sem fojtanak el, érintetlenül és manipuláció nélkül érkezik meg a zene üzenete. Tökéletesen folytonos hangzást adnak, holisztikusan rajzolják fel a zene világát, minden a bemenetre kapcsolt jel által diktált módon és ütemben történik. Kicsi, finom, nemes, ez is igaz. Nagy, tomboló, testes is tud lenni, ha kell, de ugyanakkor empátikus, pont olyan, amilyennek lennie kell. Mindez igazi zenei kaméleonná teszi ezt az erősítőt, bármikor bármi lehet. Egyszer azt gondolja, hogy egy brutális nagy erőgép, a másik pillanatban a finomságával varázsolja el. Nagyobb erő kell? Benne van a készülékben! Mindig, minden helyzetben stabil marad, de sohasem erőlködik, gyors és drámai is tud lenni, de sohasem tola克斯zik. Csak ismételni tudom, mindig, minden helyzetben pontosan kiszolgálja a bemenő jelet, a bemeneti jel határozza meg a készülék viselkedését, a jel reprodukálásának módját. A készülék pontosan annyit ad vissza, amennyi a jelben van, nem azt akarja fitogtatni, hogy mire lenne képes. Talán furcsán hangzik ez, de hallgassa vele a zenét és nagyon hamar rá fog érezni, hogy a zenét és nem annak valamilyen derivátumát hallja. Nem lesz kérdés többé, hogy elég jó-e a lemez ahhoz, hogy ezen a készüléken szólaltassa meg, az erősítő pontosan azt a felvételt fogja megszólaltatni,

amit a bemenetére kapcsol. A zenébe kódolt üzenetet fogja megkapni, csak arra kell figyelnie és mellékeselek lesznek az egyéb körülmények. Rendesen meg fogja dolgoztatni a hangsugárzókat, de a jel fogja meghatározni, hogy valójában hogyan viselkedik majd a készülék.

Annyit dicsértem már a készüléket, hogy meg is vádolhatnak azzal, hogy elfogult vagyok, hiszen semmit sem találtam, amittől ne lennének tökéletesek ezek az erősítők. Amennyiben el tudja fogadni az árukat (abszolút értékben is, meg az érte kapott hangzás ellenértékéért is), akkor ezen teljesítménycategórián és ezen a minőségen belül nincs másik készülék, amely zeneileg ilyen tökéletesen és ilyen akusztikai alapokkal szolgálna. Az Ayre erősítők mély és magas, de ugyanakkor némileg keskeny színpadképet rajzolnak fel, precízen helyezik el a sztereoplóket a színpadon, az akusztikai térben, anélkül hogy meghúznák a tér éles határvonalait. A színpad arányai és perspektívája tökéletesek –teljesen életszerű és természetesen meggyőző –főleg, ha a Coltrane Supreme hangsugárzókat használjuk (bár itt megérne egy misét az, hogy mennyiben szól ebbe bele az aktív basszustorony). Egyáltalán nem csapongó természetű az MXR. Mind egy, hogy kemény, vagy csillogó-e a felvétel, az Ayre monoblokkok egyaránt ragyogóan fognak szólni. Dacára annak, hogy tökéletes jelenlétérzetet keltenek és életet adnak a zenének, nem teszik testesebbé a zenét és nem is színezik el azt. Egyesek talán egy kicsit sterilnek tarthatják, de ez nagyjából olyan, mint hogy tehetünk-e cukrot a teába, vagy anélkül az igazi. Spektrális egyensúlyuk nagymértékben emlékeztet a RADIA-ra, de az utóbbi erősítő talán kissé agilisabban és nyitottabban muzsikál, de hiányzik alul és felül a tökéletes integritása és az a valós jelenlétérzés,

amelyet az Ayre, vagy a benne rejlő erő biztosít. Ahol a Hovland a Coltrane hangsugárzókkal már feladja, az MXR-ek még csak izzadni sem kezdenek.

Az Ayre monoblokkok minden vonatkozásban tökéletes megszólalásukkal mérföldkönek számítanak. A Bryston erősítők ugyan nagyobb teljesítményt adnak le, érezhetően izmosabbak. A Thorensok is tökéletesen működnek. De a teljes zeneiséget nézve, a zene szobában és bármilyen helyiségben való megszólaltatását tekintve, szinte mindegy, hogy milyen hangsugárzót használva azt hiszem, állíthatom, hogy az MXR-eknek nincs párjuk. Ugyanakkor elegánsak, kompaktak, könnyen kezelhetőek, bombabiztosak, intelligensek és talán soha el nem romlanak. Bár zeneileg szinte minden készülékkombinációt jól kiszolgálhatnak, azért érdemes gondosan megválogatni a legjobban illő elemeket. Aki esetleg zavar a készülék magashang átvitele és a felső regiszterek energiája, próbáljon a Nordostnál kevésbé hiteles kábelt! Úgy vélem, hogy az Audioquest, vagy a Cardas kábelek pozitív és ezen füleknek kellemesebb hangzást biztosítanak. De függetlenül attól, hogy milyen kiegészítőket használ, ezen készülékek legfőbb erénye ez, hogy mindig a legjobbat hozzák ki a csatlakoztatott készülékekből, s ugyanezt teszik az éppen lejátszott lemezzel is. A RADIA óta egyetlen más erősítő sem időzött olyan sokáig a szobámban. Egyetlen más erősítő sem elégített ki olyan magas fokon zeneileg, mint ezek a combos, de megfizethető árú szerkezetek. Ritkán ragadtatom magam ilyen kijelentésekre, de ezek a készülékek igazi értéket képviselnek. Rendíthetetlenül végzik a dolgukat és szinte már bántóan semlegesek, számomra felülírták az erőről alkotott eddig elképzeléseimet. Lehet, hogy talál jobb erősítőt – de csak messze magasabb áron!